

Питльована Вікторія Павлівна
к.,ю.,н., викл. кафедри теорії та
історії держави і права
Юридичного інституту

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
УДК 340.12(091)(477)

Судочинства в Галичині у складі Австрії (1775-1848рр.).

Після інкорпорації Галичини до Австрії перед Віднем постало питання про запровадження на приєднаних територіях такого ж устрою, як в коронних землях монархії.

Першочерговим завданням австрійського уряду було організувати управління приєднаними територіями на зразок коронних земель Австрійської монархії, запровадити там дію загальноавстрійських норм права. Характерно, що нову владу не бентежило, що Галичина була соціально неоднорідною за національністю мешканців і складалася з польської – західної, та української – східної частини. Необхідно відзначити, що відразу після приєднання західноукраїнських земель до складу держави Габсбургів було розпочато процес заміни польського законодавства на австрійське. Передусім укладали збірники, у яких друкували правові акти для використання в Галичині.

Після приєднання Галичини та Буковини до Австрії на цих землях певний час функціонувала попередня судова система. Цивільні справи розглядали земські суди, кримінальні справи – гродські, а земельні справи – підкоморські суди. Селян судили домініалі суди. Невдовзі у Львові було засновано Верховний губернаторський суд як апеляційний для всіх нижчих судів Галичини. Згодом, а саме в 1774 р., замість нього створено Цісарсько-Королівський трибунал, при якому з 1775 р. функціонувала Апеляційна Рада.

Трибунал і Рада підпорядковувались Вищій палаті справедливості у Відні. Трибунал мав право помилування засуджених до страти селян. У

випадку особливо тяжких порушень і злочинів, це право надавалося лише австрійському імператорові. Найвищою інстанцією судового нагляду з 1780 р. став Галицький сенат у складі Верховної судової палати, що засідала у Відні. Одночасно із заснуванням королівського трибуналу при губернаторстві було створено суд з фінансових справ. Йосиф II ліквідував цю організацію судівництва у 1784 р., бажаючи уніфікувати судову систему у всій країні.

У 1785 р. в адміністративних центрах країв імперії, зокрема у Львові, створено дирекції поліції, які забезпечували охорону існуючого ладу і встановлених порядків. У циркулах організовано окремі комісаріати поліції. Щоправда, інколи поліція виконувала не лише функцію збереження публічної безпеки, але й слугувала каральним інструментом австрійського уряду. У 1793 р. у Відні засновано Міністерство поліції, якому підпорядковувалися дирекції поліції у регіонах.

Зміни зачепили і нижчу ланку судівництва, зокрема у 1781 р. було засновано адвокатуру. У 1783 р. колишні польські судові установи були ліквідовані. У 1784 р. шляхетський суд постав у Львові (*Landrecht*), в 1787 р. у Станіславові та Тарнові, в 1796 р. – в Кракові і Любліні, а в 1804 р. у Чернівцях (розглядали цивільні та кримінальні справи шляхти). У 1787 р. в Галичині засновано окремі кримінальні суди у кожному з 19 циркулів (шість діяли окремо, а 13 функціонували при міських магістратах). Компетенцію шляхетських судів, відтак, було обмежено розглядом виключно цивільних справ галицької шляхти. У 1820 р. у Львові створено окремий Кримінальний суд, що призвело до втрати юрисдикції львівського магістрату в кримінальних справах. Відтак залишилися лише два сенати: цивільно-судовий і політичний.

Такий стан справ у судочинстві існував аж до революції 1848–1849 рр., коли було утворено повітові, повітові колегіальні, окружні суди та вищий крайовий суд у Львові.

